

Η Εργατική Λέσχη Ν. Σμύρνης με σύνθημα «Ξεκλειδώ νοντας τη Γνώση» ξεκινά ανοιχτά μαθήματα από Πανεπιστημιακούς δασκάλους. Το

Σάββατο 12/1 στις 19:00,

θα ξεκινήσει στην Εργατική Λέσχη Νέας Σμύρνης ο πρώτος κύκλος μαθημάτων που αφορά στην Εγκληματολογική Θεωρία με

εισηγήτρια την Αφροδίτη Κουκουτσάκη,

Πάντειο Πανεπιστήμιο. Στον κύκλο αυτόν, ο οποίος περιλαμβάνει τρεις διαλέξεις, θα συζητηθούν τα παρακάτω ζητήματα:...

- Η γέννηση της Εγκληματολογίας τον 19ο αιώνα.
- Η σχέση της Εγκληματολογίας με τους ποινικούς θεσμούς και την εξουσία: Πώς σε κάθε εποχή οι ποινικοί θεσμοί κατασκευάζουν το έγκλημα και τον εγκληματία μέσα από τη δημιουργία και την εφαρμογή των ποινικών κανόνων.

- Αντι- εγκληματολογικό κίνημα: Η αμφισβήτηση της Εγκληματολογίας ως επιστημονικού κλάδου, Κριτική Εγκληματολογία.

- Ο σύγχρονος συντηρητικός και ρατσιστικός λόγος περί εγκλήματος και οι τεχνολογίες «μηδενικής ανοχής».

- Εγκληματοποίηση συλλογικών συμπεριφορών: Νεανικές υπο-κουλτούρες.

- Χρήστες ναρκωτικών και ο κύκλος ιατροκοποίησης/ποινικοποίησης της χρήσης.

Οι διαλέξεις θα γίνουν στις 12, 19 και 26/1 στις 19:00, ημέρα Σάββατο. Η διάρκεια του μαθήματος (εισηγήση και συζήτηση) είναι 2 ώρες. Κάθε μάθημα έχει την αυτοτέλειά του, ωστόσο, προτείνεται η παρακολούθηση ολόκληρου του κύκλου. Στα επισυναπτόμενα, παρατίθεται η περιγραφή του μαθήματος, το διάγραμμα των διαλέξεων και μια πρώτη, ενδεικτική βιβλιογραφία, η οποία θα συμπληρωθεί με κείμενα σε ηλεκτρονική μορφή τα οποία θα διανεμηθούν στους συμμετέχοντες.

Επικοινωνία με την εισηγήτρια στο afkoukoutsaki@gmail.com.

Περιεχόμενο μαθημάτων

Στις τρεις συναντήσεις στις οποίες θα ολοκληρωθεί ο κύκλος των μαθημάτων, θα συζητηθεί η εξέλιξη των εγκληματολογικών θεωριών.

Αφετηρία του μαθήματος θα αποτελέσει η υπόθεση ότι ο επιστημονικός λόγος περί εγκλήματος, ο οποίος εισηγείται και συγκεκριμένες μεθόδους αντεγκληματικής πολιτικής, η γέννηση και η εξέλιξη της εγκληματολογίας με άλλα λόγια, έχει τις ρίζες της σε συγκεκριμένες ιστορικές, κοινωνικές, πολιτισμικές συνθήκες και διαφοροποιείται σε συνάρτηση με τις αλλαγές αυτών των συνθηκών.

Ειδικότερα, θα συζητηθεί η εξέλιξη του λόγου περί εγκλήματος και εγκληματία, από την γέννηση της Εγκληματολογίας κατά τον 19ο αιώνα, την αμφισβήτηση της ύπαρξής της ως αυτόνομου επιστημονικού κλάδου (το λεγόμενο «αντι-εγκληματολογικό κίνημα» της ευρύτερης δεκαετίας του '60) και τη μετάθεση του ενδιαφέροντος από τους παράγοντες που εξηγούν το έγκλημα στις διαδικασίες διαμέσου των οποίων οι ίδιοι οι ποινικοί θεσμοί, κατασκευάζουν τις κατηγορίες «έγκλημα» και «εγκληματίας» μέχρι, τέλος, την πρόσφατη αναβίωση των πρωταρχικών μορφών του εγκληματολογικού λόγου που εκβάλουν στις σύγχρονες τεχνολογίες «μηδενικής ανοχής».

Υπ' αυτό το πρίσμα, θα αναφερθούμε στους μεγάλους σταθμούς της εξέλιξης του εγκληματολογικού εγχειρήματος με έμφαση στον ιδεολογικό ρόλο της εγκληματολογίας και την εγγενή σχέση εγκληματολογίας και εξουσίας (σχέση εγκληματολογίας με ποινικούς θεσμούς και τη διαμόρφωση της εκάστοτε αντεγκληματικής πολιτικής, συμμετοχή του εγκληματολογικού λόγου στη συγκρότηση των κυρίαρχων αναπαραστάσεων για το έγκλημα και τον εγκληματία κ.ο.κ), νομιμοποιώντας τις εκάστοτε κυρίαρχες επιλογές του κατασταλτικού μηχανισμού και την κοινωνική περιθωριοποίηση των ομάδων στις οποίες κατ' εξοχήν στρέφεται η τιμωρητική βία.

Στο βαθμό δε που η έμφαση μετατίθεται από το έγκλημα στους μηχανισμούς θεσμικής διαχείρισής του και την αντανάκλασή τους στο κοινωνικό πεδίο,¹ στη συζήτηση θα ενταχθούν ζητήματα τα οποία έχουν αποτελέσει αντικείμενο της Κοινωνιολογίας της ποινής, με ειδική αναφορά στο έργο των Μισέλ Φουκώ, Ντέιβιντ Γκάρλαντ, Ντάριο Μελόσι κ.ά.

Διάγραμμα μαθημάτων

Στις δύο πρώτες συναντήσεις θα συζητηθούν τα μείζονα εγκληματολογικά παραδείγματα [θετικιστικό και κριτικό] και ειδικότερα:

A. Θετικιστικό παράδειγμα (Ιταλικός Θετικισμός και η γέννηση της εγκληματολογίας□ η Αμερικάνικη κοινωνιολογική παράδοση και η ανάδυση μιας πλουραλιστικής έννοιας του κοινωνικού ελέγχου□ η σύγχρονη αναβίωση της έννοιας της επικινδυνότητας του εγκληματία και οι τεχνολογίες της μηδενικής ανοχής)

B. Κριτική Εγκληματολογία και οι Θεωρίες κοινωνικής κατασκευής του εγκλήματος: [θεωρία της αλληλεπίδρασης, εγκληματολογικές θεωρίες της κοινωνικής σύγκρουσης, η εγκληματολογία της κοινωνικής αντίδρασης, μαρξιστική εγκληματολογία]

Γ. Στην τελευταία συνάντηση, θα αναφερθούμε σε κάποια παραδείγματα τα οποία θα αποσαφηνίσουν το θεωρητικό μέρος των μαθημάτων και ειδικότερα:

1. Στις νεανικές υποπολιτισμικές ομάδες. Η συζήτηση θα αφορά αφ' ενός μεν τους ειδικότερους τρόπους με τους οποίους εκφράζονται οι αντιθέσεις ανάμεσα στις κυρίαρχες

κουλτούρες και τις νεανικές υποκουλτούρες και, αφ' ετέρου, οι αλληλεπιδράσεις οι οποίες αναπτύσσονται ανάμεσα στις νεανικές υποκουλτούρες και σε φορείς και σχηματισμούς της συμβατικής κοινωνίας που εμπλέκονται στις διαδικασίες χαρακτηρισμού και αντιμετώπισης των πρακτικών τους ως κοινωνικά ανεπιθύμητων. Κατά συνέπεια, όχι μόνον το ποινικό σύστημα, αλλά και άλλα συστήματα κοινωνικού ελέγχου, τα ΜΜΕ, διάφορες ομάδες «σταυροφόρων ηθικής» κ.ο.κ.

2. Την περίπτωση της χρήσης ναρκωτικών, ως εμβληματική περίπτωση της κοινωνικής κατασκευής της παρέκκλισης και του εγκλήματος, με ειδικότερη αναφορά στα δυο κύρια συστήματα κοινωνικού ελέγχου, τον ιατρικό και τον ποινικό έλεγχο

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Φουκώ, Μ. (1976/1989), Επιτήρηση και Τιμωρία. Η γέννηση της φυλακής, Αθήνα: Ράππας, μετάφραση Κ. Χατζηδήμου, Ι. Ράλλη.

Κουκουτσάκη Α. (επιμ.) (1999), Εικόνες Εγκλήματος, Αθήνα: Πλέθρον.

Κουκουτσάκη, Α. (2006), Εισαγωγή στο μάθημα: Ανθρωπολογικές και Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις της παρέκκλισης και του εγκλήματος (διδακτικές σημειώσεις)

Παρασκευόπουλος, Ν. (2003), Οι πλειοψηφίες στο στόχαστρο, Αθήνα: Πατάκης

Wasquant, L. (1999/2002), Οι φυλακές της μιζέριας, μετάφραση Κ. Διαμαντάκου, Αθήνα: Πατάκης

1 Η ποσοτική και η ποιοτική έκφραση της ποινής είναι άρρηκτα συνδεδεμένες. Όπως υποστηρίζει ο Melossi (1999), πρόκειται για την ίδια κοινωνική διαδικασία, όπου, από μία ποσοτική σκοπιά, η παραγωγικότητα του ποινικού συστήματος αυξάνει σε περιπτώσεις ηθικού πανικού και κρίσεων (όπως οι σύγχρονες «κοινωνίες του φόβου»), όπου τα ποσοστά εγκλεισμού τείνουν να αυξάνονται. Στις ίδιες περιπτώσεις μεταβάλλονται ποιοτικά οι αναπαραστάσεις του παραβάτη του νόμου, δηλαδή οι αναπαραστάσεις που παράγει η κοινωνία – και οι εγκληματολόγοι για την κοινωνία – σχετικά με τον εγκληματία. Κατ' αυτόν τον τρόπο η μεταβληθείσα αναπαράσταση, προσανατολίζοντας την κοινωνική δράση του τιμωρητικού συστήματος, μπορεί να επηρεάσει τα ποσοστά εγκλεισμού, τα οποία με τη σειρά τους επηρεάζουν την ποιότητα της αναπαράστασης...